

δ:βιβλιοκριτική

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

**«Διήγημα είναι να κλέβεις
ένσημα απ' τον Χάρο»**

Γιώργος Ν. Σκαμπαρδώνης

Στην ιστορία της ελληνικής διηγηματογραφίας ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης έχει σίγουρα περιοπτη θέση, όχι μόνο επειδή έχει θηπεύσει στο είδος επί μακρόν (επτά συλλογές, μαζί με την τελευταία του, από το 1992), όχι μόνο επειδή έχει βραβευτεί για συλλογές διηγημάτων του από το κράτος και από το *Διαβάζω* αλλά κυρίως επειδή όλα αυτά αντανακλώνται στο ίδιο του το έργο, το οποίο αποδεικνύει πόσο η μικρή φόρμα μπορεί να πάρει το καθημερινό και να το μετατρέψει σε πυρίτιδα.

Το τελευταίο του βιβλίο απαρτίζεται από 26 διηγήματα που, ενώ συνεχίζουν τη σκαμπαρδωνική παράδοση, δείχνουν και μια αναδιπλώση με όχημα τη μνήμη, που επιβάλλει την παρουσία της παρακωνίζοντας αλλά όχι εξοβελίζοντας την πλοκή. Πολλά διηγήματα οικοδομούνται πάνω σε δύο άξονες: καταρχάς το παρόν, το οποίο τέμνεται με την ατομική και κοινωνική ζωή (συν μερικές λοξές πολιτικές αντανακλάσεις), και έπειτα το παρελθόν, που ανασύρεται ως ανάμνηση και φωτίζει –εν είδει αυτοβιογραφικής αναπόλησης– στιγμές που άφησαν ανεξίτηλα τα ίχνη τους στον αφηγητή. Το παρόν φαίνεται συχνά μετέωρο, αν δεν αγκιστρωθεί σε στιγμιότυπα μιας παλιότερης εποχής, αν δεν τροφοδοτηθεί μέσα από αναδρομές σε ένα καθοριστικής σημασίας παρελθόν, που έχει διαμορφώσει το υπέδαφος της ψυχής τού πρωταγωνιστή.

Βασικό συστατικό αυτής της οπισθοδρομικής πορείας της σκέψης είναι η νοσταλγία για μια άλλη ζωή, πιο ατόφια, πιο αθώα, πιο αυθόρμητη, βγαλμένη από τα θέλω των απλών ανθρώπων και όχι από τα πρέπει μιας στυγνής κοινωνίας. Ο περιπτεράς που πουλούσε μόνο αναπτήρες και τους αγαπούσε ως μανιακός συλλέκτης, η κυρία «Ντεσεβώ» που δεν αποχωριζόταν το παλιό αυτοκίνητό της, οι μουσικές του Χιώτη, τα καπλεϊά και οι άνθρωποι τους, ο παππούς και οι απίστευτες ιστορίες του με τις χειροβομβίδες, οι ιστορίες από στοιχειωμένα σπίτια κ.λπ. ανασυστήνουν σκηνές από παιδικές ή νεανικές αναμνήσεις που μοιάζουν ασπρόμαυρες στην έγχρωμη σημερινή πραγματικότητα, αλλά μάλλον είναι πιο αισθαντικές και πολύχρωμες στην γκρίζα επιφάνεια που μας κυκλώνει. Σε μερικές απ' αυτές ο συγγραφέας μπαίνει στα παπούτσια του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και μετατρέπει τις θεσσαλονικιώτικες ιστορίες του σε κομμάτια αστικής ηθογραφίας, νοτισμένα από το κρασί, τις συζητήσεις, την ατμόσφαιρα των διηγημάτων του σκιαθίτη δημιουργού.

Ανάλογη με τον Παπαδιαμάντη στάση τηρεί ο Γ. Σκαμπαρδώνης και απέναντι στο υγρό στοιχείο, μια σχέση έλξης και άπωσης, που άλλοτε μετατρέπεται σε ενθουσιασμό για το παρθενικό ταξίδι δύο ερασιτεχνών ναυπηγών κι άλλοτε σε κίνδυνο ή και σε θάνατο μέσα στη λίμνη. Τα διηγήματα που αναφέ-

δ
74
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
2011Γιώργος Σκαμπαρδώνης
**Περιπολών περί
πολλών τυρβάζω**Πατάκης, 2011
σελ. 268, € 14

ρονται στο νερό, όπως και σε άλλες συλλογές του διηγηματογράφου, διακρίνονται από το δέος μπροστά στη χάρη αλλά και στη δύναμή του, δύναμη που γίνεται περιπέτεια και παιχνίδι με τη ζωή.

Πιθανόν τα παρόντα έργα του Γ. Σκαμπαρδώνη είναι περισσότερο αυτοβιογραφικά από άλλα του. Βλέπεις να παρελαύνει όχι μόνο το αφηγηματικό εγώ που κινείται στους οικειούς χώρους του και στις απρόσμενες αναμνήσεις της ζωής του, αλλά και η Θεσσαλονίκη, οι άνθρωποί της, τα στιγμιότυπα της αφανούς καθημερινότητάς της. Βλέπεις σαράντα με πενήντα χρόνια αλλαγών, σταδιακών ή απότομων, αναπολήσεις της φτώχειας, που αργοσαλεύει γύρω από τη σόμπα, ή των παιδικών χρόνων που ξαναφέρνουν θύμψεις της δεκαετίας του '60. Όμως δεν διακρίνεται η μιζέρια του νεοέλληνα ή η μεμψιμοιρία του μεροκαματιάρη· πιο πολύ ο Γ. Σκαμπαρδώνης βλέπει τους ήρωές του με συμπάθεια, με απλότητα, με την καρδιά γεμάτη νοσταλγία σαν να ξεφυλλίζει ένα άλμπουμ με παλιές φωτογραφίες. Ακόμα και ο μακαρίτης γέροντας που του έδωσε την ποιητική του συλλογή, γέροντας που ονομάστηκε

«ποιητής των υπονόμων», αποπνέει τον αέρα μιας αλλοτινής αρχοντικής ιδιοσυγκρασίας.

Αν πρέπει να σταθώ στη συνολική εκτίμηση του παρόντος τόμου, θα έλεγα ότι είδα η σπίθα που καίει στα πάμπολλα διηγήματά του –είκοσι χρόνια τώρα– να είναι κάπως υποτονική, σαν να κάθισε όλη η σπιρτάδα και το βάρος να μεταφέρθηκε στο εσωτερικό θέμα των αναμνήσεων. Η εντύπωση είναι ότι δοκιμάζει να βγάλει ετερόκλητα κείμενα, που τηρούν τις βασικές σκαμπαρδωνικές σταθερές (τα ζώα, λ.χ., όπως οι σταχτάρες, που κοιμούνται στον αέρα ενώ πετάνε, ή το φίδι που, μολονότι δάγκωσε το μωρό, κερδίζει τη συγχώρεση της μάνας) και συνάμα αφήνουν περιθώρια για να αναδυθούν παράπλευρες ιστορίες και τρόποι σκέψης. Ωστόσο δεν παύει ο αναγνώστης να αναγνωρίζει τη λεπτή συγκίνηση που απορρέει από μικρές στιγμές που γιγαντώνονται, όταν ο δημιουργός τούς δώσει λίγο απ' την ψυχή του. Ξαναβλέπουμε, λοιπόν, μέσα από τα μάτια του Γ. Σκαμπαρδώνη, τα φωτάκια που κάποτε άστραψαν και τώρα ξαναέρχονται σαν φλας για να φωτίσουν τις νοσταλγικές του φωτογραφίες. ■